Міністерство освіти і науки України
Запорізький національний університет

М. В. Хацер
Р. Ю. Половинкіна

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ ТА МАТЕРІАЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ

Методичні рекомендації до самостійної роботи
для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра
спеціальності «Менеджмент»
освітньо-професійної програми «Менеджмент організацій і адміністрування»

Затверджено
вченою радою ЗНУ
Протокол № __
від__2024

Запоріжжя
2024

УДК 005.915+005.93](076.5)
Х282

Хацер М. В., Половинкіна Р. Ю. Управління фінансовими та матеріальними ресурсами : методичні рекомендації до самостійної роботи для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Менеджмент», освітньо-професійної програми «Менеджмент організацій і адміністрування». Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2024. 45 с.

Методичні рекомендації до самостійної роботи підготовлені відповідно до силабусу навчальної дисципліни «Управління фінансовими та матеріальними ресурсами».

Подано зміст питань з кожної теми, які винесені на самостійне опрацювання, включаючи перелік ключових термінів і понять, які необхідно засвоїти, методичні вказівки до самостійного вивчення питань та виконання завдань.

Після самостійного опрацювання питань видання здобувачі вищої освіти вмітимуть проводити компаративну оцінку економічних ресурсів підприємства, оцінювати використання матеріальних ресурсів на підприємстві, виявляти резерви матеріальних ресурсів на підприємстві, проводити оцінку видів позичкових ресурсів підприємства, використовувати методи вирішення завдань управління ресурсами підприємства, проводити компаративну оцінку систем управління запасами підприємства, розраховувати ефект фінансового левериджу, вимірювати показники оцінювання стану використання ресурсів підприємством. Видання сприятиме більш повному засвоєнню програмного матеріалу.

Для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Менеджмент», які навчаються за освітньо-професійною програмою «Менеджмент організацій і адміністрування»

Рецензент
Ю.І. Полусмяк, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри підприємництва, менеджменту організацій і логістики

Відповідальний за випуск
Т.С. Павлюк, кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри підприємництва, менеджменту організацій і логістики

ЗМІСТ

Вступ …… 4
Змістовий модуль 1. Сутність та класифікація ресурсів підприємства. Матеріальні ресурси: сутність, складові, вимірювання та резерви використання …….…… 7
Тема 1. Сутність та класифікація ресурсів підприємства……..….. 7
Тема 2. Матеріальні ресурси: сутність, складові, вимірювання та резерви використання…….. 12
Змістовий модуль 2. Фінансові ресурси підприємства ……... 16
Тема 3. Фінансові ресурси підприємства……..…… 16
Змістовий модуль 3. Управління ресурсами підприємства: сутність та характеристика …… 20
Тема 4. Управління ресурсами підприємства: сутність та характеристика……..….... 20
Змістовий модуль 4. Управління матеріальними ресурсами підприємства ……....……..……..….. 24
Тема 5. Управління матеріальними ресурсами підприємства…..….. 24
Змістовий модуль 5. Управління фінансовими ресурсами підприємства ……... 28
Тема 6. Управління фінансовими ресурсами підприємства……..... 28
Змістовий модуль 6. Удосконалення управління використанням ресурсів на підприємстві …… 32
Тема 7. Удосконалення управління використанням ресурсів на підприємстві……. 32
Термінологічний словник…….…… 37
Рекомендована література……..….. 44

ВСТУП

Актуальність та необхідність вивчення навчальної дисципліни зумовлена тим, що ефективне функціонування сучасної економічної системи не можливо без ефективного управління фінансовими та матеріальними ресурсами. Методичні рекомендації містять матеріал, який дозволить здобувачам вищої освіти оволодіти теорією управління фінансовими та матеріальними ресурсами, а також використовувати на практиці отримані знання.

Навчальна дисципліна «Управління фінансовими та матеріальними ресурсами» посідає важливе місце серед навчальних дисциплін, які готують фахівців-менеджерів; вона охоплює широкий спектр питань від визначення і класифікації фінансових та матеріальних ресурсів, до питань ефективного управління фінансовими та матеріальними ресурсами.

Метою викладання навчальної дисципліни «Управління фінансовими та матеріальними ресурсами» є розкриття основ системного управління фінансовими та матеріальними ресурсами підприємства на стадіях їх формування, акумуляції, функціонування, відтворення та використання; формування вмінь щодо управління окремими видами ресурсів підприємства та оцінювання ефективності даного процесу.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Управління фінансовими та матеріальними ресурсами» є набуття знань щодо сутності, класифікації та джерел формування фінансових та матеріальних ресурсів підприємства; основ ресурсної концепції управління підприємством; оволодіння практичними навичками оцінки ефективності управління окремими видами ресурсів підприємства, формулювання висновків щодо їх використання в процесі господарської діяльності підприємства.

Успішне опанування знаннями з дисципліни сприятиме формуванню у здобувачів вищої освіти практичних навичок оцінки економічних ресурсів підприємства, використання матеріальних ресурсів на підприємстві, виявлення резервів матеріальних ресурсів на підприємстві, оцінки видів позичкових ресурсів підприємства, використання методів вирішення завдань управління ресурсами підприємства, оцінки систем управління запасами підприємства, розрахунку ефекту фінансового левериджу, вимірювання показників оцінювання стану використання ресурсів підприємством.

Самостійна робота здобувача вищої освіти – основний засіб оволодіння матеріалом дисципліни, засвоювання необхідних вмінь і навичок у час, вільний від обов’язкових навчальних занять. Вона здійснюється за допомогою навчальної, спеціальної літератури, текстів лекцій.

Метою самостійної роботи є засвоєння навчального матеріалу, що надається на лекціях та практичних заняттях, в рекомендованій навчально-методичній літературі, а також вивчення наукової та періодичної літератури.

Задача самостійної роботи здобувачів вищої освіти – надбання навичок самостійного пошуку інформації, вмінь аналізу інформації, формування власної думки відносно проблеми, яка досліджується, прийняття рішень щодо

ефективного управління матеріальними та фінансовими ресурсами.

Самостійна робота здобувачів вищої освіти полягає у вивченні та опрацюванні відповідної літератури, законодавчих та нормативно-правових актів, а також у виконанні навчальних завдань.

Видами самостійної роботи є: опрацювання лекційного матеріалу; опрацювання навчальної та навчально-методичної літератури; підготовка до семінарських занять; написання доповідей або рефератів; розв'язання ситуаційних завдань; підготовка до тестового контролю.

Самостійно вивчати дисципліну можна або вдома, або в бібліотеці, з використанням методичних вказівок, підручників, навчальних посібників, наукових статей, словника економічних термінів тощо.

Вивчення кожної теми курсу, що пропонується для самостійного опрацювання, починається з ознайомлення з основними поняттями та термінами. Здобувач вищої освіти повинен достатньо глибоко зрозуміти їх сутність, це є основою вивчення кожної теми курсу, і дисципліни загалом.

Теоретичні знання здобувач вищої освіти самостійно набуває внаслідок докладного вивчення відповідних тем з використанням підручників і навчальних посібників. Дуже корисно перевірити глибину набутих знань, намагаючись відповісти на запитання, якими завершується кожна тема.

Навчальний матеріал для самостійного засвоєння здобувачами вищої освіти в повному обсязі виноситься у підсумковий контроль поряд з матеріалом, що оговорюється на семінарських заняттях

Практична частина передбачає вирішення практичних завдань. Набуття здобувачами вищої освіти навичок вирішення практичних завдань з дисципліни «Управління фінансовими та матеріальними ресурсами», їх самостійне закріплення спрямовані на якісне засвоєння здобувачами вищої освіти зазначеного курсу. У випадках, коли при самостійному засвоєнні практичного матеріалу у здобувача вищої освіти виникають складнощі, він може звернутися із відповідними конкретними запитаннями до викладача на семінарському занятті, або ж отримати консультацію у спеціально відведений для цього час.

Якісна самостійна робота здобувачів вищої освіти щодо засвоєння теоретичного та практичного матеріалу з дисципліни «Управління фінансовими та матеріальними ресурсами» надасть змогу здобувачам вищої освіти, що навчаються за спеціальністю «Менеджмент», поповнити багаж спеціальних знань, який у майбутньому допоможе їм стати фахівцями високого рівня.

Контроль самостійної роботи здобувачів вищої освіти здійснюється у вигляді обговорень, опитувань, перевірки та оцінювання індивідуальних завдань здобувачів вищої освіти.

Відповідно до освітньо-професійної програми заплановано досягнення таких компетентностей здобувачами вищої освіти в рамках вивчення дисципліни:

1. Загальні компетентності:

- Здатність до абстрактного мислення, аналізу, синтезу.

2. Спеціальні компетентності:

- Здатність аналізувати результати діяльності організації, зіставляти їх з факторами впливу зовнішнього та внутрішнього середовища;

- Здатність обирати та використовувати сучасний інструментарій менеджменту;

- Здатність працювати в команді та налагоджувати міжособистісну взаємодію при вирішенні професійних завдань;

- Здатність аналізувати й структурувати проблеми організації, формувати обґрунтовані рішення;

- Розуміти принципи і норми права та використовувати їх у професійній діяльності.

Програмні результати навчання:

- Демонструвати навички виявлення проблем та обґрунтування управлінських рішень;

- Описувати зміст функціональних сфер діяльності організації;

- Демонструвати навички аналізу ситуації та здійснення комунікації у різних сферах діяльності організації;

- Демонструвати навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань, бути критичним і самокритичним;

- Виконувати дослідження індивідуально та/або в групі під керівництвом лідера.

Програмні результати навчання, визначені закладом вищої освіти та освітньою програмою:

- Застосовувати методи менеджменту для управління фінансово-господарською діяльністю організації, у тому числі взаємовідносинами з податковими органами.

Методичною базою дисципліни «Управління фінансовими та матеріальними ресурсами» є сучасні теорії та концепції менеджменту, фінансового менеджменту і теорії управління ресурсами, світовий досвід з теорії та практики організації управління фінансовими та матеріальними ресурсами, а також теоретичні та практичні досягнення практики управління фінансовими та матеріальними ресурсами.

Згідно з структурно-логічною схемою освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів «Менеджмент організацій і адміністрування» тематично курс «Управління фінансовими та матеріальними ресурсами» пов'язаний з дисциплінами: «Математичні основи менеджменту»; «Планування та управління фінансами підприємства»; «Управління сталим розвитком підприємства».

Опрацювання запропонованого навчально-методичного матеріалу та дотримання методичних рекомендацій дозволить здобувачам вищої освіти успішно оволодіти знаннями з дисципліни «Управління фінансовими та матеріальними ресурсами».

Змістовий модуль 1. Сутність та класифікація ресурсів підприємства. Матеріальні ресурси: сутність, складові, вимірювання та резерви використання

Тема 1. Сутність та класифікація ресурсів підприємства

Мета теми: розкрити сутнісну характеристику ресурсів суб'єктів підприємницької діяльності, місце ресурсів у фінансово-господарській діяльності підприємств, надати класифікацію ресурсів суб'єктів господарювання з акцентом на матеріальні та фінансові.

Питання для самостійного вивчення

1. Ресурси, як економічна категорія.
2. Місце ресурсів у фінансово-господарській діяльності суб'єктів підприємництва.
3. Ресурси та фінансові результати діяльності підприємства.
4. Нематеріальні ресурси та їх вплив на фінансово-господарську діяльність суб'єктів підприємництва.

Перелік ключових термінів і понять з теми: *ресурси, ресурси природних компонентів; ресурси природно-територіальних комплексів, ресурси промислового виробництва, ресурси сільськогосподарського виробництва, енергетичні та неенергетичні ресурси, вичерпні ресурси, невичерпні ресурси, відновлювальні ресурси, не відновлювані ресурси, відносно відновлювані ресурси, трудові ресурси, нематеріальні ресурси, інформаційні ресурси, фінансові ресурси, матеріальні ресурси.*

Методичні рекомендації

При опрацюванні першого питання варто звернути увагу на розкриття сутності поняття «Ресурси», що є однією з ключових економічних категорій та базою фінансово-господарської діяльності суб'єктів підприємницької діяльності. Одночасно, доцільно розглянути підходи зарубіжних та вітчизняних вчених до трактування даного поняття, з'ясувати переваги і недоліки даних підходів. Далі здобувачу вищої освіти необхідно з'ясувати місце ресурсів у системі управління підприємством. Окремо необхідно надати класифікацію ресурсів з акцентом на економічні ресурси (трудові ресурси, нематеріальні ресурси, інформаційні ресурси, фінансові ресурси, матеріальні ресурси).

Друге питання передбачає визначення місця ресурсів у фінансово-господарській діяльності суб'єктів підприємництва. Також важливо з'ясувати взаємозв'язок та взаємний вплив ресурсів і фінансово-господарської діяльності підприємств. Окремо необхідно визначити фактори впливу на ресурси

підприємства з акцентом на внутрішні фактори, що генеруються безпосередньо суб'єктом господарювання.

У третьому питанні необхідно детальніше зупинитись на характеристиці взаємозв'язку ресурсів та фінансових результатів діяльності підприємства. Вказати на види фінансових результатів підприємства та їх вплив на формування ресурсів суб'єктів підприємницької діяльності. Особливу увагу приділити зв'язку ресурсів та формуванні і використання чистого прибутку підприємств.

У четвертому питанні необхідно розкрити сутність нематеріальних ресурсів та їх вплив на фінансово-господарську діяльність суб'єктів підприємництва. Розкрити складові нематеріальних ресурсів, а також проблеми їх формування в Україні.

Рекомендована література: [1-13].

Завдання для самостійної роботи

1. Підготовка індивідуальної доповіді та презентації на тему: «Альтернативні джерела енергії: розвиток та вплив на фінансово-господарську діяльність підприємств». Регламент доповіді до 10 хвилин.
2. Підготовка групової доповіді та презентації на тему: «Альтернативні джерела енергії у світі: динаміка, тенденції розвитку та проблеми». Регламент доповіді до 10 хвилин. Група здобувачів вищої освіти до 3 осіб. Для підготовки групової доповіді повинні бути використані статистичні дані за темою дослідження мінімум за останні 3 роки.
3. Підготовка групової доповіді та презентації на тему: «Альтернативні джерела енергії в Україні: динаміка, тенденції розвитку та проблеми». Регламент доповіді до 10 хвилин. Група здобувачів вищої освіти до 3 осіб. Для підготовки групової доповіді повинні бути використані статистичні дані за темою дослідження мінімум за останні 3 роки.

Питання для самоконтролю

1. Розкрийте дефініції терміну «ресурси» у вітчизняній та закордонній науковій практиці.
2. Надайте характеристику ресурсів природних компонентів та ресурсів природно-територіальних комплексів.
3. Охарактеризуйте енергетичні та неенергетичні ресурси.
4. Наведіть відмінності між вичерпними ресурсами, невичерпними ресурсами, відновлювальними ресурсами, не відновлюваними ресурсами, відносно відновлюваними ресурсами.
5. Розгляньте і опишіть особливості трудових ресурсів.
6. Опишіть нематеріальні ресурси.
7. Сформуйте теоретичну характеристику інформаційних ресурсів.

8. Дослідіть фінансові ресурси та розкрийте їх складові.
9. Надайте характеристику матеріальним ресурсам.

Тестові завдання для самоконтролю

1. Ресурси – це:
а) фундаментальне поняття економічної теорії, що означає джерела, засоби забезпечення функціонування підприємств на відповідних ринках з визначеною ними метою;
б) частина майна підприємства, яка характеризує об'єкти інтелектуальної власності й інші аналогічні права, що належать підприємству;
в) сукупність внутрішньої і зовнішньої інформації, яка необхідна керівництву підприємства, а також усім його службам і підрозділам для досягнення поставленої мети й очікуваних результатів;
г) кошти, які формуються при утворенні підприємства і поповнюються в результаті господарської діяльності за рахунок продажу товарів, виконання робіт і надання послуг, а також шляхом залучення зовнішніх джерел фінансування;
д) немає правильної відповіді.

2. Інформаційні ресурси – це:
а) фундаментальне поняття економічної теорії, що означає джерела, засоби забезпечення функціонування підприємств на відповідних ринках з визначеною ними метою;
б) частина майна підприємства, яка характеризує об'єкти інтелектуальної власності й інші аналогічні права, що належать підприємству;
в) сукупність внутрішньої і зовнішньої інформації, яка необхідна керівництву підприємства, а також усім його службам і підрозділам для досягнення поставленої мети й очікуваних результатів;
г) кошти, які формуються при утворенні підприємства і поповнюються в результаті господарської діяльності за рахунок продажу товарів, виконання робіт і надання послуг, а також шляхом залучення зовнішніх джерел фінансування;
д) немає правильної відповіді.

3. Видами ресурсів за походженням є:
а) ресурси природних компонентів, ресурси природно-територіальних комплексів;
б) ресурси промислового виробництва та ресурси сільськогосподарського виробництва;
в) енергетичні, не енергетичні;
г) вичерпні, невичерпні, відновлювані, не відновлювані, відносно відновлювані;
д) немає правильної відповіді.

4. Видами ресурсів за видами господарської діяльності є:
а) ресурси природних компонентів, ресурси природно-територіальних комплексів;
б) ресурси промислового виробництва та ресурси сільськогосподарського виробництва;
в) енергетичні, не енергетичні;
г) вичерпні, невичерпні, відновлювані, не відновлювані, відносно відновлювані;
д) немає правильної відповіді.

5. Видами ресурсів за ознакою вичерпності є:
а) ресурси природних компонентів, ресурси природно-територіальних комплексів;
б) ресурси промислового виробництва та ресурси сільськогосподарського виробництва;
в) енергетичні, не енергетичні;
г) вичерпні, невичерпні, відновлювані, не відновлювані, відносно відновлювані;
д) немає правильної відповіді.

6. Скільки видів економічних ресурсів підприємства виділяють:
а) 2;
б) 3;
в) 4;
г) 5;
д) немає правильної відповіді.

7. Що не можливо віднести до видів економічних ресурсів:
а) трудові;
б) фінансові;
в) енергетичні;
г) нематеріальні;
д) все перелічене вище можливо віднести до видів економічних ресурсів.

8. До якого виду економічних ресурсів можливо віднести програмне забезпечення:
а) трудові;
б) фінансові;
в) енергетичні;
г) нематеріальні;
д) немає правильної відповіді.

9. До якого виду економічних ресурсів можливо віднести фінансову звітність підприємства:
а) трудові;
б) фінансові;

в) енергетичні;
г) нематеріальні;
д) немає правильної відповіді.

10. До якого виду економічних ресурсів можливо віднести робітника, що працює на підприємстві за контрактом:
а) трудові;
б) фінансові;
в) енергетичні;
г) нематеріальні;
д) немає правильної відповіді.

Тема 2. Матеріальні ресурси: сутність, складові, вимірювання та резерви використання

Мета теми: визначити місце матеріальних ресурсів у фінансово-господарській діяльності підприємств; особливості формування і використання основних та оборотних фондів суб'єктів господарювання.

Питання для самостійного вивчення

1. Місце матеріальних ресурсів у фінансово-господарській діяльності суб'єктів підприємництва.
2. Особливості формування і використання основних фондів в залежності від виду діяльності підприємств.
3. Особливості формування і використання оборотних фондів в залежності від виду діяльності підприємств.
4. Оцінка резервів використання матеріальних ресурсів на підприємстві.

Перелік ключових термінів і понять з теми: *матеріальні ресурси, основні фонди, оборотні фонди, матеріаловіддача, матеріаломісткість, коефіцієнт використання сировини та матеріалів, коефіцієнт виходу, витратний коефіцієнт, резерви, резерви матеріальних ресурсів, економія матеріальних ресурсів, раціональне використання матеріальних ресурсів.*

Методичні рекомендації

При опрацюванні першого питання варто звернути увагу на визначення сутності термінів: «матеріальні ресурси», «основні фонди», «оборотні фонди». Одночасно, доцільно розглянути підходи зарубіжних та вітчизняних вчених до трактування даних понять, з'ясувати переваги і недоліки даних підходів. Далі здобувачу вищої освіти необхідно з'ясувати місце матеріальних ресурсів у фінансово-господарській діяльності суб'єктів підприємництва. Розкрити систему показників використання матеріальних ресурсів підприємства та навести формули розрахунку показників.

У другому питанні необхідно розкрити особливості формування і використання основних фондів в залежності від виду діяльності підприємств. Звернути увагу на розкриття складових основних фондів та їх відмінності у підприємств різних видів діяльності. Потрібно надати класифікацію основних фондів підприємств.

У третьому питанні необхідно розкрити особливості формування і використання оборотних фондів в залежності від виду діяльності підприємств. Звернути увагу на розкриття складових оборотних фондів та їх відмінності у підприємств різних видів діяльності. Потрібно надати класифікацію оборотних фондів підприємств. Розкрити кругообіг оборотних активів та надати характеристику його етапам.

У четвертому питанні необхідно розкрити сутність понять «резерви», «резерви матеріальних ресурсів», «економія матеріальних ресурсів», «раціональне використання матеріальних ресурсів». Перелічити групи резервів матеріальних ресурсів та надати їм характеристику. Навести формулу розрахунку економії матеріальних ресурсів. Визначити методику проведення оцінки резервів використання матеріальних ресурсів на підприємстві. Перелічити ключові напрями раціонального використання матеріальних ресурсів.

Рекомендована література: [1; 2; 3; 4; 11; 12; 13].

Завдання для самостійної роботи

1. Групове завдання. На основі обраного українського підприємства розробити сукупність заходів формування і використання резервів матеріальних ресурсів. Група здобувачів вищої освіти до 4 осіб. Оформити завдання у вигляді презентації.
2. Підготовка індивідуальної доповіді та презентації на тему: «Використання закордонного досвіду формування і використання резервів матеріальних ресурсів на підприємстві». Регламент доповіді до 10 хвилин.
3. Підготовка індивідуальної доповіді та презентації на тему: «Вплив цифрових технологій на формування і використання резервів матеріальних ресурсів на підприємстві». Регламент доповіді до 10 хвилин.

Питання для самоконтролю

1. Розкрийте дефініції терміну «матеріальні ресурси» у вітчизняній та закордонній науковій практиці.
2. Охарактеризуйте складові основних фондів підприємства.
3. Надайте характеристику складовим оборотних фондів підприємства.
4. Дослідіть кругообіг оборотних активів та надайте характеристику його етапам.
5. Наведіть групи резервів матеріальних ресурсів та надайте їм характеристику.
6. Опишіть ключові напрями раціонального використання матеріальних ресурсів.

Тестові завдання для самоконтролю

1. Вкажіть відповідь, де перелічені всі складові матеріальних ресурсів:
а) основні фонди;
б) оборотні активи та нематеріальні активи;
в) оборотні активи;
г) основні фонди та оборотні активи;

д) немає правильної відповіді.

2. Яка характеристика не відноситься до основних виробничих фондів:
а) зберігають свою натуральну форму, незважаючи на фізичний чи моральний знос;
б) впливають на стан виробничого процесу;
в) оновлюються за рахунок частини прибутку, що направляється на соціальний розвиток;
г) беруть участь у процесі виробництва продукції;
д) всі наведені вище характеристики відносяться до основних виробничих фондів.

3. Яка характеристика не відноситься до невиробничих основних фондів:
а) не беруть участі у процесі виробництва продукції;
б) не переносять свою вартість на вартість готової продукції;
в) оновлюються за рахунок здійснення капітальних інвестицій і, у першу чергу, амортизаційних відрахувань;
г) не впливають на стан виробничого процесу;
д) всі наведені вище характеристики відносяться до невиробничих основних фондів;

4. Що не відноситься до основних фондів (засобів) у залежності від натурально-речового подання:
а) земельні ділянки;
б) фірмовий одяг;
в) транспортні засоби;
г) багаторічні насадження;
д) все перелічене вище відноситься до основних фондів (засобів) у залежності від натурально-речового подання.

5. В залежності від ролі у виробничому процесі основні засоби поділяються на:
а) виробничі, невиробничі;
б) активні, пасивні;
в) діючи, недіючі;
г) власні, орендовані;
д) немає правильної відповіді.

6. В залежності від використання основні засоби поділяються на:
а) виробничі, невиробничі;
б) активні, пасивні;
в) діючи, недіючі;
г) власні, орендовані;
д) немає правильної відповіді.

7. Що не відноситься до стадій кругообігу оборотних активів:
а) грошова;
б) виробнича;
в) товарна;
г) реалізаційна;
д) все перелічене відноситься до стадій кругообігу оборотних активів.

8. Скільки груп показників оцінки ефективності використання матеріальних ресурсів виділяють:
а) 2;
б) 3;
в) 4;
г) 5;
д) немає правильної відповіді.

9. Який коефіцієнт (показник) не відноситься до конкретних показників оцінки ефективності використання матеріальних ресурсів:
а) матеріаловіддача;
б) коефіцієнт використання;
в) витратний коефіцієнт;
г) коефіцієнт виходу;
д) всі перелічені вище коефіцієнти (показники) відносяться до конкретних показників оцінки ефективності використання матеріальних ресурсів.

10. Якого резерву економії матеріальних ресурсів не існує:
а) зменшення ваги виробів;
б) скорочення витрат і відходів сировини;
в) використання відходів та побічної продукції;
г) утилізація вторинних ресурсів;
д) все перелічене вище відноситься до резервів економії матеріальних ресурсів.

Змістовий модуль 2. Фінансові ресурси підприємства

Тема 3. Фінансові ресурси підприємства

Мета теми: визначити місце фінансових ресурсів у фінансово-господарській діяльності суб'єктів підприємництва; розкрити особливості формування і використання власного та позичкового капіталу підприємств.

Питання для самостійного вивчення

1. Місце фінансових ресурсів у фінансово-господарській діяльності суб'єктів підприємництва.
2. Особливості формування і використання власного капіталу підприємств.
3. Банківський кредит та його вплив на фінансово-господарську діяльність суб'єктів підприємництва.
4. Комерційний кредит та його вплив на фінансово-господарську діяльність суб'єктів підприємництва.

Перелік ключових термінів і понять з теми: *фінансові ресурси підприємства, власний капітал підприємства, позиковий капітал підприємства, статутний капітал підприємства, додатковий капітал підприємства, нерозподілений прибуток, резервний капітал підприємства, амортизаційні відрахування, фінансовий кредит, банківський кредит, облігація, комерційний кредит.*

Методичні рекомендації

При опрацюванні першого питання варто звернути увагу на визначення сутності термінів: «фінансові ресурси підприємства», «власний капітал підприємства», «позиковий капітал підприємства», «статутний капітал підприємства», «додатковий капітал підприємства», «нерозподілений прибуток», «резервний капітал підприємства», «амортизаційні відрахування». Одночасно, доцільно розглянути підходи зарубіжних та вітчизняних вчених до трактування даних понять, з'ясувати переваги і недоліки даних підходів. Далі здобувачу вищої освіти необхідно з'ясувати місце фінансових ресурсів у фінансово-господарській діяльності суб'єктів підприємництва. Окремо необхідно розкрити складові власного та позичкового капіталу підприємства з наданням характеристики кожній складовій.

У другому питанні здобувачу вищої освіти необхідно розкрити особливості формування і використання власного капіталу підприємств. Надати сутнісну характеристику власного капіталу підприємства. Розкрити функції, які виконує власний капітал на підприємстві. Навести шляхи утворення власного капіталу підприємства та надати їм характеристику.

У третьому питанні здобувачу вищої освіти необхідно звернути увагу на визначення сутності термінів: «фінансовий кредит», «банківський кредит», «облігація». Одночасно, доцільно розглянути підходи зарубіжних та вітчизняних вчених до трактування даних понять, з'ясувати переваги і недоліки даних підходів. Надалі розкрити вплив банківського кредиту на фінансово-господарську діяльність суб'єктів підприємництва. Надати характеристику банківському кредиту та розкрити принципи кредитування. Розкрити відмінності банківського кредиту від облігаційного займу. Навести види облігацій та надати їм характеристику.

У четвертому питанні здобувачу вищої освіти необхідно звернути увагу на визначення сутності терміну «комерційний кредит». Одночасно, доцільно розглянути підходи зарубіжних та вітчизняних вчених до трактування даного поняття, з'ясувати переваги і недоліки даних підходів. Надалі розкрити вплив комерційного кредиту на фінансово-господарську діяльність суб'єктів підприємництва. Навести основні види комерційних кредитів та надати їм характеристику.

Рекомендована література: [1; 2; 3; 5; 6; 7; 8; 9; 10; 12; 13].

Завдання для самостійної роботи

1. Провести дослідження розвитку ринку банківських кредитів в Україні за останні п'ять років. Визначити основні тенденції його розвитку та ключові проблеми.
2. Провести дослідження розвитку ринку облігаційних займів в Україні за останні п'ять років. Визначити основні тенденції його розвитку та ключові проблеми.
3. Провести дослідження розвитку комерційного кредитування в Україні за останні п'ять років. Визначити основні тенденції його розвитку та ключові проблеми.
4. Підготовка індивідуальної доповіді та презентації на тему: «Краудфандинг, як новітня форма залучення фінансових ресурсів на підприємство». Регламент доповіді до 10 хвилин.

Питання для самоконтролю

1. Розкрийте дефініції терміну «фінансові ресурси» у вітчизняній та закордонній науковій практиці.
2. Проведіть компаративну оцінку дефініцій терміну «банківський кредит» у вітчизняній та закордонній науковій практиці.
3. Наведіть функції власного капіталу підприємства та надайте їм характеристику.
4. Опишіть принципи кредитування та надайте їм характеристику.
5. Назвіть види облігацій та надайте їм характеристику.

6. Розгляньте види комерційних кредитів та надайте їм порівняльну характеристику.

Тестові завдання для самоконтролю

1. Фінансові ресурси це:
а) кошти, що формуються в момент створення підприємства, а також у процесі його діяльності;
б) кошти, які формуються при утворенні підприємства і поповнюються в результаті господарської діяльності за рахунок продажу товарів, виконання робіт і надання послуг, а також шляхом залучення зовнішніх джерел фінансування;
в) частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань;
г) одержаний протягом року прибуток;
д) немає правильної відповіді.

2. Вкажіть відповідь, де наведено всі групи джерел коштів, які використовуються для формування фінансових ресурсів підприємства:
а) власні та позикові;
б) активні та пасивні;
в) банківські та небанківські;
г) статутні та амортизаційні;
д) немає правильної відповіді.

3. Що з зазначеного не відноситься до власного капіталу підприємства:
а) статутний капітал;
б) додатковий капітал;
в) прибуток;
г) амортизаційні відрахування;
д) все перелічене вище відноситься до власного капіталу підприємства.

4. Що з зазначеного не відноситься до позикового капіталу підприємства:
а) банківські кредити;
б) облігаційні позики;
в) необлігаційні позики;
г) комерційні (товарні) кредити;
д) все перелічене вище відноситься до позикового капіталу підприємства.

5. Скільки функцій власного капіталу виділяють:
а) 3;
б) 5;
в) 7;
г) 9;
д) немає правильної відповіді.

6. Якої функції власного капіталу не існує:
а) відповідальності та гарантії;
б) наступальна;
в) управління та контролю;
г) фінансування та забезпечення ліквідності;
д) всі перелічені вище функції власного капіталу існують.

7. Що не відноситься до внутрішніх джерел фінансування підприємств:
а) чистий прибуток;
б) амортизаційні відрахування;
в) забезпечення наступних витрат і платежів;
г) грошові надходження від інвестиційної діяльності;
д) все перелічене вище відноситься до внутрішніх джерел фінансування підприємств.

8. Що не відноситься до основних зовнішніх джерел формування позичкового капіталу підприємств:
а) банківські (фінансові) кредити;
б) кошти, залучені в результаті емісії облігацій;
в) комерційні позички;
г) амортизація;
д) все перелічене вище відноситься до основних зовнішніх джерел формування позичкового капіталу підприємств.

9. Що не відноситься до параметрів характеристики позичкового капіталу підприємства:
а) строковість;
б) умови одержання;
в) забезпечення;
г) порядок погашення;
д) все перелічене вище відноситься до параметрів характеристики позичкового капіталу підприємства.

10. Якого принципу банківського кредитування не існує:
а) забезпеченість;
б) платність;
в) доцільність;
г) строковість;
д) всі перелічені вище принципи банківського кредитування існують.

Змістовий модуль 3. Управління ресурсами підприємства: сутність та характеристика

Тема 4. Управління ресурсами підприємства: сутність та характеристика

Мета теми: визначити місце управління ресурсами у системі управління на підприємстві; навести суб'єктів управління ресурсами на підприємстві та надати їм характеристику; визначити вплив управління ресурсами на фінансово-господарську діяльність суб'єктів підприємництва.

Питання для самостійного вивчення

1. Місце управління ресурсами у системі управління на підприємстві.
2. Суб'єкти управління ресурсами на підприємстві та їх характеристика.
3. Вплив управління ресурсами на фінансово-господарську діяльність суб'єктів підприємництва.

Перелік ключових термінів і понять з теми: *управління ресурсами підприємства, завдання стратегічного управління ресурсами, завдання поточного управління ресурсами, суб'єкти управління ресурсами підприємства, об'єкт управління ресурсами підприємства, предметом управління ресурсами підприємства, методи управління ресурсами підприємства.*

Методичні рекомендації

При опрацюванні першого питання варто звернути увагу на визначення сутності термінів: «управління ресурсами підприємства», «завдання стратегічного управління ресурсами», «завдання поточного управління ресурсами». Одночасно, доцільно розглянути підходи зарубіжних та вітчизняних вчених до трактування поняття «управління ресурсами підприємства», з'ясувати переваги і недоліки даних підходів. Далі здобувачу вищої освіти необхідно з'ясувати місце управління ресурсами у системі управління на підприємстві. Окремо необхідно визначити компоненти системи управління ресурсами на підприємстві та функції управління ресурсами на підприємстві.

У другому питанні необхідно розкрити параметри системної характеристики управління ресурсами підприємства (суб'єкти, об'єкт, предмет, метод, завдання, категорії, закони) та надати їм характеристику. Особливу увагу необхідно приділити суб'єктам управління ресурсами підприємства і надати характеристику кожному з ідентифікованих суб'єктів.

У третьому питанні необхідно з'ясувати вплив управління ресурсами на фінансово-господарську діяльність суб'єктів підприємництва. Окремо розкрити методи вирішення завдань управління ресурсами підприємства: метод «гарної

ідеї», метод «мозкового штурму», метод щоденників, метод Дельбека, техніка прийняття рішень «Квадрат Декарта», SWOT-аналіз, діаграма Парето.

Рекомендована література: [1; 2; 3; 11; 12; 13].

Завдання для самостійної роботи

1. Використовуючи метод Дельбека зробіть оцінку використання ресурсів на обраному українському підприємстві.
2. Використовуючи техніку прийняття рішень «Квадрат Декарта» зробіть оцінку використання ресурсів на обраному українському підприємстві.
3. Використовуючи SWOT-аналіз зробіть оцінку використання ресурсів на обраному українському підприємстві.
4. Використовуючи діаграму Парето зробіть оцінку використання ресурсів на обраному українському підприємстві.

Питання для самоконтролю

1. Проведіть компаративну оцінку дефініцій терміну «управління ресурсами» у вітчизняній та закордонній науковій практиці.
2. Наведіть компоненти системи управління ресурсами на підприємстві.
3. Вкажіть функції управління ресурсами на підприємстві.
4. Назвіть суб’єктів управління ресурсами підприємства та надайте їм характеристику.
5. Розкрийте методи вирішення завдань управління ресурсами підприємства.

Тестові завдання для самоконтролю

1. Які компоненти не входять до системи управління ресурсами:
а) принципи і завдання управління ресурсами;
б) інформація й технічні засоби їх оброблення;
в) планування необхідних ресурсів для вирішення поставлених завдань;
г) організаційна структура апарату управління ресурсами;
д) всі перелічені вище компоненти входять до системи управління ресурсами.

2. Вкажіть відповідь, де наведено всі типи управління ресурсами на підприємстві:
а) первинне та вторинне;
б) стратегічне та поточне;
в) стратегічне та тактичне;
г) системний та порівняння;
д) немає правильної відповіді.

3. Яка функція не реалізується в межах управління ресурсами підприємства:
а) постановка цілей і завдань відповідно до прийнятої стратегії;
б) планування необхідних ресурсів для вирішення поставлених завдань;
в) стимулювання працівників, спрямоване на підвищення ефективності їх праці для досягнення поставленої мети;
г) контроль і коригування діяльності та прийняття необхідних заходів для отримання результату;
д) всі перелічені вище функції реалізуються в межах управління ресурсами підприємства.

4. Вкажіть відповідь, де наведено всі методи управління ресурсами підприємства:
а) первинне та вторинне;
б) стратегічне та поточне;
в) стратегічне та тактичне;
г) системний та порівняння;
д) немає правильної відповіді.

5. Якого з законів управління ресурсами підприємства не існує:
а) відмінності між суб'єктом та об'єктом управління;
б) диверсифікації;
в) синергії;
г) самозбереження;
д) всі перелічені вище закони управління ресурсами підприємства існують.

6. Які завдання управління ресурсами підприємства не ставляться на етапі аналізу:
а) дослідження стану управління ресурсами;
б) планування місії та цілей підприємства;
в) дослідження проблематики управління ресурсами;
г) дослідження головних негативних та позитивних сторін менеджменту ресурсів на підприємстві;
д) всі перелічені вище завдання управління ресурсами підприємства ставляться на етапі аналізу.

7. Які завдання управління ресурсами підприємства не ставляться на етапі організації:
а) про потреби співробітників підприємства;
б) про способи організації взаємодії підрозділів і працівників організації;
в) про організаційну структуру;
г) про межі й розподіл владних повноважень;
д) всі перелічені вище завдання управління ресурсами підприємства ставляться на етапі організації.

8. Які завдання управління ресурсами підприємства не ставляться на етапі контролю:
а) про методи і прийоми мотивації конкретних працівників;
б) як і за якими показниками варто оцінювати результати роботи;
в) як часто потрібно вимірювати показники;
г) які методи й процедури контролю варто використовувати в процесі управління ресурсами організації;
д) всі перелічені вище завдання управління ресурсами підприємства ставляться на етапі контролю.

9. Скільки етапів процесу розв’язання задач управління ресурсами виділяють:
а) 2;
б) 3;
в) 4;
г) 5;
д) немає правильної відповіді.

10. Який метод не відноситься до основних методів вирішення завдань управління ресурсами підприємства:
а) мозкового штурму;
б) щоденників;
в) Дельбека;
г) SWOT-аналіз;
д) всі перелічені вище методи відносяться до основних методів вирішення завдань управління ресурсами підприємства.

Змістовий модуль 4. Управління матеріальними ресурсами підприємства

Тема 5. Управління матеріальними ресурсами підприємства

Мета теми: розкрити особливості управління матеріальними ресурсами (основні та оборотні фонди) на підприємстві; розкрити методичні підходи до оцінки ефективності управління матеріальними ресурсами на підприємстві; запропонувати шляхи оптимізації управління матеріальними ресурсами на підприємстві.

Питання для самостійного вивчення

1. Особливості управління матеріальними ресурсами на підприємстві.
2. Методика оцінки ефективності управління матеріальними ресурсами на підприємстві.
3. Шляхи оптимізації управління матеріальними ресурсами на підприємстві.

Перелік ключових термінів і понять з теми: *управління матеріальними ресурсами підприємства, управління основними фондами підприємства, управління оборотними фондами підприємства, нормування витрат матеріалів, норма витрат матеріалів, управління запасами підприємства.*

Методичні рекомендації

При опрацюванні першого питання варто звернути увагу на визначення сутності термінів: «управління матеріальними ресурсами підприємства», «управління основними фондами підприємства», «управління оборотними фондами підприємства». Одночасно, доцільно розглянути підходи зарубіжних та вітчизняних вчених до трактування даних понять, з'ясувати переваги і недоліки даних підходів. Далі здобувачу вищої освіти необхідно з'ясувати особливості управління матеріальними ресурсами на підприємстві.

У другому питанні необхідно розкрити методику оцінки ефективності управління матеріальними ресурсами (оборотні та необоротні активи) на підприємстві та надати характеристику кожному з етапів методики: аналіз матеріальних ресурсів підприємства в попередньому періоді; оптимізація загального обсягу і складу матеріальних ресурсів підприємства; забезпечення правильного нарахування амортизації необоротних активів; забезпечення своєчасного відновлення необоротних та оборотних активів підприємства; забезпечення ефективного використання необоротних та оборотних активів підприємства; вибір форм і оптимізація структури джерел фінансування необоротних та оборотних активів.

У третьому питанні необхідно навести шляхи оптимізації управління матеріальними ресурсами на підприємстві та надати їм характеристику.

Особливу увагу слід приділити оптимізації нормування витрат матеріалів та управлінню запасами на підприємстві. Визначити випадки використання на підприємстві, в межах оптимізації управління запасами: системи управління запасами з фіксованим розміром замовлення; системи управління запасами з фіксованим інтервалом часу між замовленнями; системи із встановленою періодичністю поповнення запасів до постійного рівня; системи управління запасами «мінімум — максимум».

Рекомендована література: [1; 2; 3; 4; 11; 12; 13].

Завдання для самостійної роботи

1. Зробіть аналіз матеріальних ресурсів на обраному українському підприємстві за останні три роки.
2. Оцініть ефективність управління матеріальними ресурсами на обраному українському підприємстві, використовуючи статистичні та бухгалтерські дані за останні три роки.
3. Оцініть ефективність управління необоротними активами на обраному українському підприємстві, використовуючи статистичні та бухгалтерські дані за останні три роки.
4. Оцініть ефективність управління оборотними активами на обраному українському підприємстві, використовуючи статистичні та бухгалтерські дані за останні три роки.

Питання для самоконтролю

1. Проведіть компаративну оцінку дефініцій терміну «управління матеріальними ресурсами» у вітчизняній та закордонній науковій практиці.
2. Охарактеризуйте складові методики оцінки ефективності управління матеріальними ресурсами на підприємстві.
3. Розкрийте особливості аналізу матеріальних ресурсів підприємства в попередньому періоді.
4. Дослідіть класифікацію норм витрат підприємства.
5. Надайте характеристику системи управління запасами з фіксованим розміром замовлення.
6. Наведіть характеристику системи управління запасами з фіксованим інтервалом часу між замовленнями.
7. Сформуйте характеристику системи із встановленою періодичністю поповнення запасів до постійного рівня.
8. Опишіть систему управління запасами «мінімум — максимум».

Тестові завдання для самоконтролю

1. Скільки етапів процесу управління необоротними активами на підприємстві виділяють:
а) 2;
б) 4;
в) 6;
г) 8;
д) немає правильної відповіді.

2. Якого етапу процесу управління необоротними активами на підприємстві не існує:
а) аналіз необоротних активів підприємства в попередньому періоді;
б) оптимізація загального обсягу і складу необоротних активів підприємства;
в) забезпечення правильного нарахування амортизації необоротних активів;
г) забезпечення своєчасного відновлення необоротних активів підприємства;
д) всі перелічені вище етапи процесу управління необоротними активами на підприємстві існують.

3. На якому етапі процесу управління необоротними активами на підприємстві відбувається оптимізація загального обсягу і складу необоротних активів підприємства:
а) 2;
б) 4;
в) 6;
г) 8;
д) немає правильної відповіді.

4. На якому етапі процесу управління необоротними активами на підприємстві відбувається забезпечення своєчасного відновлення необоротних активів підприємства:
а) 2;
б) 4;
в) 6;
г) 8;
д) немає правильної відповіді.

5. На якому етапі процесу управління необоротними активами на підприємстві відбувається вибір форм і оптимізація структури джерел фінансування необоротних активів:
а) 2;
б) 4;
в) 6;
г) 8;

д) немає правильної відповіді.

6. Вкажіть правильну формулу норми витрат матеріалу на одиницю продукції:
а) $К_М + В_Т – В_{Т.В.} + В_О – В_{В.В.}$;
б) $К_М – В_Т – В_{Т.В.} + В_О – В_{В.В.;}$
в) $К_М + В_Т – В_{Т.В.} + В_О + В_{В.В.}$;
г) $К_М + В_Т + В_{Т.В.} + В_О – В_{В.В.}$;
д) немає правильної відповіді.

7. За періодом дії виділяють наступні види норм витрат:
а) специфіковані та зведені;
б) технічні, тимчасові, орієнтовані, разові;
в) оперативні, річні, перспективні;
г) абсолютні та питомі (відносні);
д) немає правильної відповіді.

8. За характером зміни витрат матеріалу виділяють наступні види норм витрат:
а) специфіковані та зведені;
б) технічні, тимчасові, орієнтовані, разові;
в) оперативні, річні, перспективні;
г) абсолютні та питомі (відносні);
д) немає правильної відповіді.

9. Якої категорії запасів в залежності від цільового призначення не існує:
а) технологічні (перехідні) запаси;
б) разові запаси;
в) поточні (циклічні) запаси або запаси в одну партію;
г) резервні (страхові, буферні) запаси для компенсації випадкових коливань попиту;
д) всі перелічені вище категорії запасів в залежності від цільового призначення існують.

10. Які завдання не вирішуються в межах управління запасами:
а) облік поточного рівня запасу;
б) визначення гарантійного запасу;
в) розрахунок розміру замовлення;
г) визначення інтервалу часу між замовленнями;
д) всі перелічені вище завдання вирішуються в межах управління запасами.

Змістовий модуль 5. Управління фінансовими ресурсами підприємства

Тема 6. Управління фінансовими ресурсами підприємства

Мета теми: розкрити особливості управління фінансовими ресурсами на підприємстві; розкрити методичні підходи до оцінки ефективності управління фінансовими ресурсами на підприємстві; запропонувати шляхи оптимізації управління фінансовими ресурсами на підприємстві.

Питання для самостійного вивчення

1. Особливості управління залученням кредитів на підприємстві.
2. Методика оцінки ефективності управління фінансовими ресурсами на підприємстві.
3. Шляхи оптимізації управління фінансовими ресурсами на підприємстві.

Перелік ключових термінів і понять з теми: *управління фінансовими ресурсами підприємства, мета управління фінансовими ресурсами підприємства, фінансовий механізм підприємства, ефект фінансового левериджу.*

Методичні рекомендації

При опрацюванні першого питання варто звернути увагу на визначення сутності термінів: «управління фінансовими ресурсами підприємства», «мета управління фінансовими ресурсами підприємства», «фінансовий механізм підприємства», «управління залученням кредитів». Одночасно, доцільно розглянути підходи зарубіжних та вітчизняних вчених до трактування даних понять, з'ясувати переваги і недоліки даних підходів. Далі здобувачу вищої освіти необхідно з'ясувати особливості управління залученням кредитів на підприємстві. Необхідно навести функції управління фінансовими ресурсами підприємства. Окремо необхідно розкрити складові фінансового механізму підприємства, а також місце у фінансовому механізмі підприємства залученню кредитів.

У другому питання необхідно розкрити методику оцінки ефективності управління фінансовими ресурсами на підприємстві та надати характеристику кожному з етапів методики: аналіз фінансових ресурсів підприємства в попередньому періоді; оптимізація загального обсягу і складу фінансових ресурсів підприємства; забезпечення своєчасного відновлення фінансових ресурсів підприємства; забезпечення ефективного використання фінансових ресурсів підприємства; вибір форм і оптимізація структури фінансових ресурсів підприємства.

У третьому питанні необхідно навести шляхи оптимізації управління фінансовими ресурсами на підприємстві та надати їм характеристику. Особливу увагу слід приділити розрахунку ефекту фінансового левериджу, а також характеристиці складових показника фінансового левериджу: диференціал фінансового левериджу; коефіцієнт фінансового левериджу.

Рекомендована література: [1; 2; 3; 5; 6; 7; 8; 9; 10; 12; 13].

Завдання для самостійної роботи

1. Зробіть аналіз фінансових ресурсів на обраному українському підприємстві за останні три роки.
2. Оцініть ефективність управління фінансовими ресурсами на обраному українському підприємстві, використовуючи статистичні та бухгалтерські дані за останні три роки.
3. Розрахуйте показник ефекту фінансового левериджу на обраному українському підприємстві, використовуючи статистичні та бухгалтерські дані за останні три роки. Зробіть висновки та надайте рекомендації по оптимізації управління фінансовими ресурсами.

Питання для самоконтролю

1. Проведіть компаративну оцінку дефініцій терміну «управління фінансовими ресурсами» у вітчизняній та закордонній науковій практиці.
2. Наведіть складові методики оцінки ефективності управління фінансовими ресурсами на підприємстві.
3. Розкрийте особливості аналізу фінансових ресурсів підприємства в попередньому періоді.
4. Опишіть формулу розрахунку показника фінансового левериджу та надайте характеристику її складовим.

Тестові завдання для самоконтролю

1. Якої функції управління фінансовими ресурсами підприємства не існує:
а) накопичення;
б) забезпечення;
в) розподільча;
г) контрольна;
д) всі перелічені вище функції управління фінансовими ресурсами підприємства існують.

2. Скільки частин має фінансовий механізм підприємства:
а) 1;
б) 2;

в) 3;
г) 4;
д) немає правильної відповіді.

3. До якої частини фінансового механізму підприємства належить фінансування соціального розвитку:
а) 1;
б) 2;
в) 3;
г) 4;
д) немає правильної відповіді.

4. До якої частини фінансового механізму підприємства належать взаємовідносини з інвесторами:
а) 1;
б) 2;
в) 3;
г) 4;
д) немає правильної відповіді.

5. До якої частини фінансового механізму підприємства належить емісія цінних паперів:
а) 1;
б) 2;
в) 3;
г) 4;
д) немає правильної відповіді.

6. Що не відноситься до основних завдань управління фінансовими ресурсами підприємства:
а) забезпечення високої фінансової стійкості;
б) оптимізація витрат в процесі залучення позикових грошових ресурсів;
в) забезпечення максимізації прибутку;
г) досягнення мінімальних фінансових ризиків при здійсненні грошових операцій;
д) все перелічене вище відноситься до основних завдань управління фінансовими ресурсами підприємства.

7. Що не відноситься до функцій фінансової служби підприємства:
а) організація річного та оперативного фінансового планування;
б) розробка кредитної та інвестиційної політики;
в) забезпечення мінімізації втрат від фінансових ризиків;
г) ведення фінансового обліку та аналізу;

д) все перелічене вище відноситься до функцій фінансової служби підприємства.

8. Вкажіть правильну формулу розрахунку Ефекту фінансового левериджу:
а) (Ра (%) – До(%));
б) (Ра (%) – До(%)) * Сз / Сс (%);
в) Сз / Сс (%);
г) До(%) * Сз / Сс (%);
д) немає правильної відповіді.

9. Вкажіть правильну формулу розрахунку dл:
а) (Ра (%) – До(%));
б) (Ра (%) – До(%)) * Сз / Сс (%);
в) Сз / Сс (%);
г) До(%) * Сз / Сс (%);
д) немає правильної відповіді.

10. Вкажіть правильну формулу розрахунку Кл:
а) (Ра (%) – До(%));
б) (Ра (%) – До(%)) * Сз / Сс (%);
в) Сз / Сс (%);
г) До(%) * Сз / Сс (%);
д) немає правильної відповіді.

Змістовий модуль 6. Удосконалення управління використанням ресурсів на підприємстві

Тема 7. Удосконалення управління використанням ресурсів на підприємстві

Мета теми: розкрити закордонний досвід удосконалення управління використанням ресурсів на підприємстві; зробити компаративну оцінка підходів до удосконалення управління використанням ресурсів на підприємстві

Питання для самостійного вивчення

1. Закордонний досвід удосконалення управління використанням ресурсів на підприємстві.
2. Компаративна оцінка підходів до удосконалення управління використанням ресурсів на підприємстві.

Перелік ключових термінів і понять з теми: *ефективність діяльності підприємства, статистичні методи, генетичні алгоритми, предметно-орієнтовані аналітичні системи, нейронні мережі, системи розмірковувань на основі аналогічних випадків, алгоритми обмеженого перебору.*

Методичні рекомендації

При опрацюванні першого питання варто розкрити підходи удосконалення управління використанням ресурсів на підприємстві, що використовуються у різних країнах світу та рекомендуються закордонними вченими. Окремо необхідно звернути увагу на сукупність показників оцінювання стану використання ресурсів підприємства з врахуванням імплементації закордонного досвіду. Також важливо виділити шляхи удосконалення управління використанням ресурсів на підприємстві з врахуванням закордонного досвіду: формування та використання виробничих фондів (основних засобів та обігових коштів); організація виробництва і праці; управління виробництвом; використання грошових ресурсів; використання інформаційних ресурсів.

У другому питанні слід провести компаративну оцінку підходів до удосконалення управління використанням ресурсів на підприємстві, де особливу увагу слід приділити методам покращення якості та обґрунтованості управлінських рішень, а саме: статистичним методам, предметно-орієнтованим аналітичним системам, нейронним мережам, генетичним алгоритмам, системам розмірковувань на основі аналогічних випадків, деревам рішень, еволюційному програмуванню, алгоритмам обмеженого перебору. Окремо необхідно звернути увагу на інформаційне забезпечення удосконалення управління використанням ресурсів на підприємстві.

Рекомендована література: [1; 2; 3; 11; 12; 13].

Завдання для самостійної роботи

1. Сформуйте сукупність заходів удосконалення управління використанням ресурсів на обраному українському підприємстві на основі формування та використання виробничих фондів.
2. Сформуйте сукупність заходів удосконалення управління використанням ресурсів на обраному українському підприємстві на основі організації виробництва і праці.
3. Сформуйте сукупність заходів удосконалення управління використанням ресурсів на обраному українському підприємстві на основі управління виробництвом.
4. Сформуйте сукупність заходів удосконалення управління використанням ресурсів на обраному українському підприємстві на основі використання грошових ресурсів.
5. Сформуйте сукупність заходів удосконалення управління використанням ресурсів на обраному українському підприємстві на основі використання інформаційних ресурсів.

Питання для самоконтролю

1. Назвіть сукупність показників оцінювання стану використання ресурсів підприємства та охарактеризуйте кожний з наведених показників.
2. Надайте характеристику сукупності заходів удосконалення управління використанням ресурсів на підприємстві на основі формування та використання виробничих фондів.
3. Охарактеризуйте сукупність заходів удосконалення управління використанням ресурсів на підприємстві на основі організації виробництва і праці.
4. Опишіть сукупність заходів удосконалення управління використанням ресурсів на підприємстві на основі управління виробництвом.
5. Дослідіть сукупність заходів удосконалення управління використанням ресурсів на підприємстві на основі використання грошових ресурсів.
6. Розкрийте сукупність заходів удосконалення управління використанням ресурсів на підприємстві на основі використання інформаційних ресурсів.
7. Дайте характеристику методам покращення якості та обґрунтованості управлінських рішень.

Тестові завдання для самоконтролю

1. Скільки виділяють узагальнюючих показників, які відображають прибутковість використовуваного капіталу підприємства:
а) 2;
б) 3;
в) 4;
г) 5;
д) немає правильної відповіді.

2. Який з наведених показників не відноситься до узагальнюючих показників, які відображають прибутковість використовуваного капіталу підприємства:
а) річна норма прибутку на вкладений капітал;
б) рентабельність (норма прибутку) власного капіталу фірми;
в) рентабельність власного капіталу фірми за балансом у певному календарному періоді;
г) рентабельність сумарного капіталу фірми в певний календарний період;
д) всі перелічені вище показники відносяться до узагальнюючих показників, які відображають прибутковість використовуваного капіталу підприємства.

3. Які шляхи не відносяться до шляхів підвищення ефективності управління використанням ресурсів на підприємстві:
а) формування та використання виробничих фондів;
б) організація виробництва і праці;
в) управління виробництвом;
г) використання грошових ресурсів;
д) всі перелічені вище шляхи відносяться до шляхів підвищення ефективності управління використанням ресурсів на підприємстві.

4. До якого з шляхів підвищення ефективності управління використанням ресурсів на підприємстві відноситься використання вигідних для підприємства мереж постачання та їх інфраструктури:
а) формування та використання виробничих фондів;
б) організація виробництва і праці;
в) управління виробництвом;
г) використання грошових ресурсів;
д) немає правильної відповіді.

5. До якого з шляхів підвищення ефективності управління використанням ресурсів на підприємстві відноситься впровадження сучасних технологій виробництва та високопродуктивного устаткування:
а) формування та використання виробничих фондів;
б) організація виробництва і праці;
в) управління виробництвом;

г) використання грошових ресурсів;
д) немає правильної відповіді.

6. До якого з шляхів підвищення ефективності управління використанням ресурсів на підприємстві відноситься підвищення кваліфікації управлінського та іншого персоналу:
а) формування та використання виробничих фондів;
б) організація виробництва і праці;
в) управління виробництвом;
г) використання грошових ресурсів;
д) немає правильної відповіді.

7. До якого з шляхів підвищення ефективності управління використанням ресурсів на підприємстві відноситься застосування сучасних систем оподаткування, фінансування, кредитування, амортизації:
а) формування та використання виробничих фондів;
б) організація виробництва і праці;
в) управління виробництвом;
г) використання грошових ресурсів;
д) немає правильної відповіді.

8. До якого з шляхів підвищення ефективності управління використанням ресурсів на підприємстві відноситься застосування нових інформаційних технологій, комп'ютерної техніки та програмного забезпечення у виробничій, збутовій, зовнішньоекономічній діяльності підприємств з метою попередження збитків та банкрутства, забезпечення високого рівня прибутковості та ефективності використання усіх ресурсів підприємства:
а) формування та використання виробничих фондів;
б) організація виробництва і праці;
в) управління виробництвом;
г) використання грошових ресурсів;
д) немає правильної відповіді.

9. Скільки етапів збору, обробки та аналізу інформації виділяють в межах оцінювання та прогнозування управління використання ресурсів підприємства:
а) 2;
б) 3;
в) 4;
г) 5;
д) немає правильної відповіді.

10. Який з методів не відноситься до методів покращення якості та обґрунтованості управлінських рішень щодо управління використання ресурсів на підприємстві:

а) статистичні методи;
б) нейронні мережі;
в) дерева рішень;
г) генетичні алгоритми;
д) всі перелічені вище методи відносяться до методів покращення якості та обґрунтованості управлінських рішень щодо управління використання ресурсів на підприємстві.

Термінологічний словник

А

Алгоритми обмеженого перебору – мають широке використання для певного класу задач. Ці алгоритми вираховують певні частоти комбінацій простих логічних подій (x=a, x>a, x<a і т. ін.) у підгрупах даних; обмеженням при цьому є довжина комбінацій.

Амортизаційні відрахування – відрахування певних грошових сум з собівартості реалізованої продукції (робіт, послуг) відповідно до розмірів фізичного і морального зносу засобів виробництва на підприємстві.

Б

Банківський кредит – позичковий капітал банку у грошовій формі та в банківських металах, що передається у тимчасове користування на умовах забезпеченості, повернення, строковості, платності та цільового характеру використання.

В

Витратний коефіцієнт – є оберненою величиною до коефіцієнту використання.

Вичерпні ресурси – це ті, що утворюються в земній корі чи ландшафтній сфері, але обсяг і швидкість їхнього формування вимірюються за геологічною шкалою часу.

Відновлювальні ресурси – ресурси рослинного і тваринного світу. Вони відновлюються досить швидко, і обсяги природного відновлення можна точно і достовірно розрахувати.

Відносно відновлювані ресурси – відновлюються в історичні відрізки часу, але відновлювані обсяги значно менші за обсяги господарського споживання.

Власний капітал підприємства – це частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов’язань.

Г

Генетичні алгоритми – створені за аналогією з біологічними процесами (репродукція, мутація, відбір, генетична композиція) і включають хромосоми з певними генами – параметрами економічного явища чи процесу в певному періоді.

Д

Додатковий капітал підприємства – це капітал утворений як перевищення надходження внесків чи сум коштів, отриманих від продажу акцій, а також при переоцінці матеріального майна підприємства по справедливій вартості.

Е

Економія матеріальних ресурсів – відображає підвищення рівня їх корисного використання, тобто зниження питомих витрат (фактичних витрат у натуральних одиницях вимірювання на одиницю продукції) в порівнянні з витратами у звітному періоді.

Енергетичні ресурси – відносяться різноманітні види ресурсів, що використовуються на сучасному етапі розвитку науки і техніки для виробництва енергії.

Ефект фінансового левериджу – вимірювання сумарних економічних результатів, що досягаються при різному співвідношенні власного і позикового капіталу в пасиві балансу підприємства.

Ефективність діяльності підприємства – висвітлює рівень використання його ресурсів та відображається у наступних аспектах і результатах діяльності підприємства: ліквідність; довгострокова платоспроможність; рентабельність; становище на ринку цінних паперів.

З

Завдання поточного управління ресурсами – забезпечення неперервності і синхронності роботи всіх ланок підприємства, спрямованих на виконання встановлених поточних завдань.

Завдання стратегічного управління ресурсами – є забезпечення економічного зростання підприємства, підвищення його конкурентоспроможності.

І

Інформаційні ресурси – сукупність внутрішньої і зовнішньої інформації, яка необхідна керівництву підприємства, а також усім його службам і підрозділам для досягнення поставленої мети й очікуваних результатів.

К

Коефіцієнт використання сировини та матеріалів – характеризує міру використання сировини та матеріалів на виробництво продукції і визначається

як відношення корисної (чистої, теоретичної) витрати сировини та матеріалів до норми їх витрат на виробництво продукції.

Коефіцієнт виходу – визначає скільки одержано чистого продукту і який рівень відходів.

Комерційний кредит – форма кредиту, яка характеризує відносини позички між двома суб'єктами підприємництва, що виникають у результаті одержаних авансів у рахунок наступних поставок продукції (робіт, послуг) чи одержання товарів з відстрочкою платежів.

М

Матеріаловіддача – у вартісному вираженні визначається на рівні галузі і підприємства як відношення продукції в грошовому вираженні до затрачених на її виробництво матеріальних ресурсів. Характеризує вихід продукції з 1 гривні витрачених матеріальних ресурсів.

Матеріаломісткість – показує величину (фактичний обсяг) витрат матеріальних ресурсів на виробництво одиниці продукції (роботи).

Матеріальні ресурси – включають основні фонди (необоротні активи) й оборотні активи підприємства.

Мета управління фінансовими ресурсами підприємства – максимізація добробуту власників його капіталу.

Методи управління ресурсами підприємства – це системний метод та метод порівняння. Системний метод орієнтує особу, що приймає рішення на розкриття цілісності підприємства та факторів, що її забезпечують, при аналізі зв'язків підприємства з зовнішнім та внутрішнім середовищами. Метод порівняння – підбір та аналіз тотожних підприємств як об'єктів управління.

Н

Невичерпні ресурси – до яких відносяться кліматичні та водні ресурси.

Не відновлювані ресурси – відносять усі види мінеральних ресурсів, або корисні копалини. Вони постійно утворюються в надрах земної кори та в результаті безупинного процесу рудоутворення, але масштаби їхнього нагромадження настільки незначні, а швидкість утворення виміряється багатьма десятками і сотнями мільйонів років, що практично їх враховувати в господарських розрахунках не можна.

Неенергетичні ресурси – включають підгрупу ресурсів, що постачають сировину для різних галузей промисловості чи беруть участь у виробництві за умови технологічної необхідності.

Нейронні мережі – застосовуються в системах підтримки прийняття управлінських рішень на діючих підприємствах. Вони забезпечують високу якість та обґрунтованість рішень, дозволяють виявити нелінійні залежності у даних з перешкодами, отримувати точні результати як при великій кількості

вхідних параметрів, так і при обмеженій кількості даних. Архітектура нейронних мереж імітує роботу нейронів у складі ієрархічної системи.

Нематеріальні ресурси – частина майна підприємства, яка характеризує об'єкти інтелектуальної власності й інші аналогічні права, що належать підприємству.

Нерозподілений прибуток – це частина чистого прибутку у не фондовій форму, яка може бути використана для фінансування господарської діяльності підприємства.

Норма витрат матеріалів – планова величина витрати матеріальних ресурсів, мінімально необхідних для виготовлення одиниці продукції чи виконання одиниці роботи, встановлена, виходячи з прийнятої конструкції виробу, запроектованого технологічного процесу і рівня організації виробництва.

Нормування витрат матеріалів – це встановлення планової міри їхнього виробничого споживання.

О

Об’єкт управління ресурсами підприємства – регульовані та самоорганізуючі процеси, що відбуваються на підприємстві та його ресурсах, а також сукупність організаційних взаємовідносин як за вертикаллю, так і за горизонталлю: організація та дезорганізація, субординація та координація, упорядкованість та узгодженість, тобто взаємодія людей щодо сумісної діяльності.

Облігація – цінний папір, що засвідчує внесення її власником грошей, що визначає відношення позики між власником облігації і емітентом, підтверджуюча зобов’язання емітента повернути власнику облігації її номінальну вартість в передбачений умовами розміщення облігацій термін і виплатити доход по облігаціях, якщо інше не передбачене умовами розміщення.

Оборотні фонди – частина майна підприємства, яка включає матеріальні і грошові засоби, авансована і використовувана як предмети праці при виробництві продукції (виконанні робіт, наданні послуг), що одноразово бере участь у виробничому процесі і повністю переносить свою вартість на готову продукцію (роботи, послуги).

Основні фонди – частина майна підприємства, використовувана як засоби праці при виробництві продукції (виконанні робіт, наданні послуг) або для управлінських потреб протягом періоду, що перевищує 365 днів, і вартість яких поступово зменшується у зв'язку з фізичним чи моральним зносом.

П

Позиковий капітал підприємства – характеризує загальну суму боргу підприємства.

Предмет управління ресурсами підприємства – загальні та специфічні тенденції, що діють на підприємстві, механізм їх прояву та використання різними суб'єктами управління.

Предметно-орієнтовані аналітичні системи – різноманітні класи математичних методів, розроблені для конкретної предметної галузі. Вони дають досить точні результати за дотримання певних умов щодо вхідної інформації.

Р

Раціональне використання матеріальних ресурсів – це досягнення максимальної ефективності їх використання при існуючому рівні розвитку техніки і технології та одночасному зниженні техногенного впливу на навколишнє середовище.

Резерви – це невикористані можливості підприємства.

Резерви матеріальних ресурсів – це невикористані можливості підприємства щодо використання матеріальних ресурсів.

Резервний капітал підприємства – це сума резервів, створених, відповідно до чинного законодавства або установчих документів, за рахунок нерозподіленого прибутку підприємства, що створюється з метою формування фінансового резерву для покриття можливих збитків, непередбачених витрат й погашення боргів у випадку ліквідації підприємства.

Ресурси – фундаментальне поняття економічної теорії, що означає джерела, засоби забезпечення функціонування підприємств на відповідних ринках з визначеною ними метою.

Ресурси природних компонентів – вид ресурсу з компонентами ландшафтної оболонки, це - мінеральні, кліматичні, водні, рослинні, земельні, ґрунтові, тварини світу.

Ресурси природно-територіальних комплексів – комплексність природно-ресурсного потенціалу території, що випливає з відповідної комплексної структури самої ландшафтної оболонки.

Ресурси промислового виробництва – включають всі види сировини, що використовуються у промисловості.

Ресурси сільськогосподарського виробництва – поєднують види ресурсів, що беруть участь у створенні сільськогосподарської продукції.

С

Системи розмірковувань на основі аналогічних випадків – здійснюють прогноз на основі вибору у минулому аналогів поточної або майбутньої ситуації.

Статистичні методи – включають кореляційний, регресійний та факторний аналіз, які раніше часто застосовувалися для прогнозування окремих

складових, факторів економічних систем, але можуть давати неточні результати при великій кількості даних з перешкодами.

Статутний капітал підприємства – це капітал утворений за рахунок установчих чи пайових внесків, випуску і розміщення акцій, бюджетного фінансування.

Суб'єкти управління ресурсами підприємства – фізичні (юридичні) особи, що беруть безпосередню участь у процесі управління ресурсами на підприємстві та впливають на процес управління.

Т

Трудові ресурси – це сукупність фізичних осіб, які знаходяться з підприємством як з юридичною особою у відносинах, регульованих КЗпП України й іншими правовими актами про трудову діяльність і наймання.

У

Управління запасами підприємства – процес аналізу, планування, організації, мотивації, контролю й регулювання дій персоналу, постановки стратегічних цілей і тактичних завдань підприємства, ухвалення управлінських рішень і забезпечення їх виконання у контексті запасів суб'єкта господарювання.

Управління матеріальними ресурсами підприємства – процес аналізу, планування, організації, мотивації, контролю й регулювання дій персоналу, постановки стратегічних цілей і тактичних завдань підприємства, ухвалення управлінських рішень і забезпечення їх виконання у контексті матеріальних ресурсів суб'єкта господарювання.

Управління оборотними фондами підприємства – процес аналізу, планування, організації, мотивації, контролю й регулювання дій персоналу, постановки стратегічних цілей і тактичних завдань підприємства, ухвалення управлінських рішень і забезпечення їх виконання у контексті оборотних фондів суб'єкта господарювання.

Управління основними фондами підприємства – процес аналізу, планування, організації, мотивації, контролю й регулювання дій персоналу, постановки стратегічних цілей і тактичних завдань підприємства, ухвалення управлінських рішень і забезпечення їх виконання у контексті основних фондів суб'єкта господарювання.

Управління ресурсами підприємства – процес аналізу, планування, організації, мотивації, контролю й регулювання дій персоналу, постановки стратегічних цілей і тактичних завдань підприємства, ухвалення управлінських рішень і забезпечення їх виконання у контексті ресурсів суб'єкта господарювання.

Управління фінансовими ресурсами підприємства – це економічні грошові відносини, пов'язані з утворенням (через фінансування виробництва), розподілом і використанням грошових ресурсів суб’єкта господарювання.

Ф

Фінансовий кредит – це позичковий капітал, який надається кредитором у позичку юридичній або фізичній особі на визначений строк для цільового використання та під процент.

Фінансовий механізм підприємства – є з одного боку є системою грошових відносин суб'єкта господарювання, а з іншого - системою утворення і використання його фондів грошових коштів.

Фінансові ресурси – це кошти, які формуються при утворенні підприємства і поповнюються в результаті господарської діяльності за рахунок продажу товарів, виконання робіт і надання послуг, а також шляхом залучення зовнішніх джерел фінансування.

Рекомендована література

Основна:

1. Іванюта П.В., Лугівська О.П. Управління ресурсами і витратами. Навчальний посібник. Київ : Видавництво «Центр учбової літератури», 2019. 320 с.

2. Кучіна С.Е., Кітченко О.М., Чернобровкіна С.В. Управління ресурсами підприємства : навч. посібник. Харків : Стильна типографія, 2021. 227 с.

3. Тараєвська Л.С., Петрина М.Ю. Ресурсний менеджмент : конспект лекцій. Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2020. 67 с.

Додаткова:

4. Абушов Т. Огляд сучасних підходів до управління матеріальними ресурсами промислового підприємства. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2022. № 6. Том 2. С. 30-35.

5. Бугас В.В., Коваль А.А. Управління фінансовими ресурсами підприємства. Modern Economics. 2020. № 19(2020). С. 32-34.

6. Волошина-Сідей В.В. Фінанси підприємств : методичні вказівки. Миколаїв : видавець Румянцева Г.В., 2023. 82 с.

7. Мавлєва Д., Лиса О. Удосконалення управління фінансовими ресурсами з метою підвищення результативності діяльності підприємства. Економіка та суспільство, 2023. № 56. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-52 (дата звернення: 20.08.2024).

8. Марусяк Н.Л. Фінанси підприємств : навчальний посібник. Чернівці : Чернівец. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2023. 176 с.

9. Сокуренко В.В., Швець Д.В., Бортник С.М., Ткаченко С.О. Фінанси підприємств : підручник. Харків : ХНУВС, 2022. 292 с.

10. Perez-Alaniz M., Lenihan H., Doran J., Hewitt-Dundas N. Financial resources for research and innovation in small and larger firms : Is it a case of the more you have, the more you do? Industry and Innovation. 2023. № 30(2). Pp. 189–232.

11. Porath U. Advancing Managerial Evolution and Resource Management in Contemporary Business Landscapes. Modern Economy. 2023. № 14. Pp. 1404-1420.

Інформаційні ресурси:

12. Електронне наукове видання «Менеджмент та підприємництво: тренди розвитку». URL: https://management-journal.org.ua/index.php/journal/issue/archive (дата звернення: 20.08.2024).

13. Офіційний портал Верховної Ради України. URL: www.rada.gov.ua. (дата звернення: 20.08.2024).

Навчально-методичне видання
(українською мовою)

Хацер Максим Володимирович
Половинкіна Руслана Юріївна

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ ТА МАТЕРІАЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ

Методичні рекомендації до самостійної роботи
для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра
спеціальності «Менеджмент»
освітньо-професійної програми
«Менеджмент організацій і адміністрування»

Рецензент *Ю.І. Полусмяк*
Відповідальний за випуск *Т.С. Павлюк*
Коректор *М.В. Хацер*